

MOLIYAVIY HISOBOTNING XALQARO STANDARTLARIGA O‘TISH BOSQICHLARI VA MUAMMOLARI

Ismailova Barno Mirjalilovna

Toshkent Iqtisodiyot va Soliq texnikumi

maxsus fan o‘qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada moliyaviy hisobotning xalqaro standartlariga o‘tish jarayonining asosiy bosqichlari va uchraydigan muammolari atroflicha yoritilgan. Mamlakatimizda xalqaro amaliyotda keng qo‘llanilayotgan moliyaviy hisobot standartlariga o‘tish zaruriyati, o‘tish mexanizmi, mavjud to‘siqlar hamda ularni bartaraf etish yo‘llari muhokama qilingan. Maqolada zamonaviy talablar asosida hisobot yuritishning ustuvor jihatlari va milliy buxgalteriya hisobi amaliyotini xalqaro standartlarga moslashtirish istiqbollari ilmiy asoslangan tarzda tahlil qilingan.

Kalit so‘zlar: Moliyaviy hisobot, xalqaro moliyaviy hisobot standartlari, o‘tish bosqichlari, muammolar, milliy standartlar, islohotlar.

Hozirgi davrda iqtisodiyotning globallasuvi natijasida moliyaviy axborot tizimi sifatiga qo‘yilayotgan talablar tubdan o‘zgarmoqda. Xalqaro moliyaviy hisobot standartlari (XMHS) jahon miqyosida investitsion muhitni yaxshilash, korxonalar faoliyati shaffofligini oshirish va moliyaviy axborotning taqqoslanish imkonini kengaytirish uchun muhim omil sifatida qaralmoqda.

Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlariga o‘tish korxonalar uchun keng imkoniyatlarni ochadi. Bu, birinchi navbatda, xorijiy sarmoyadorlarga joylardagi tashkilotlar faoliyati to‘g‘risida ravshan va tushunarli tasavvur beradi. Moliya axborotining shaffof va aniqligi oshadi, yuzaga keladigan xatolik va manipulyatsiyalar kamayadi. Bundan tashqari, kredit tashkilotlari, banklar va boshqa moliyaviy institutlarning hamkorlik masalalari yengillashadi. Moliyaviy hisobotni xalqaro standartlarga mos olib borish milliy iqtisodiyotning jahon bozoriga moslashuvini tezlashtiradi hamda mamlakatda investitsion muhit yaxshilanadi.

O‘zbekistonda moliyaviy hisobotning xalqaro standartlariga bosqichma-bosqich o‘tish jarayoni quyidagi asosiy yo‘nalishlarni o‘z ichiga olgan. Birinchi bosqichda XMHS konsepsiyasi milliy va hududiy miqyosda o‘rganiladi. Ikkinchi bosqichda me‘yoriy-huquqiy baza shakllantiriladi va milliy standartlarda muhim o‘zgarishlar kiritiladi. Keyingi bosqichda esa amaldagi hisobot tizimi xalqaro talablar asosida qayta ishlab chiqiladi.

Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlariga o‘tish jarayonida professional kadrlarga bo‘lgan talab oshadi. Xodimlarning xalqaro standartlarni chuqur o‘zlashtirishini ta‘minlash uchun maxsus o‘quv kurslari, treninglar va seminarlar tashkil qilinadi. Axborot texnologiyalari va avtomatlashtirilgan hisobot dasturlarining joriy etilishi ham ushbu jarayonning ajralmas qismidir.

Milliy buxgalteriya hisobi tizimini xalqaro standartlarga moslashtirishda bir qancha dolzarb muammolar mavjud. Eng avvalo, kadrlar malakasining yetarli emasligi katta to‘siq hisoblanadi. Xalqaro standartlarni chuqur o‘rgangan malakali mutaxassislar soni cheklanganligi, o‘quv materiallari va metodologik yo‘riqnomalarning kamligi ham jarayonni sekinlashtiradi.

Yana bir muhim muammo bu — me‘yoriy-huquqiy hujjatlarning milliy qonunchilikka moslashtirilishi masalasidir. Amaldagi yondashuvlarda, milliy hisobot standartlari bilan XMHS orasidagi tafovutlar jamiyatda tartibsizliklar va tushunmovchiliklar keltirib chiqarmoqda. Shuningdek, axborot texnologiyalari va dasturlarning xalqaro hisobga moslashtirilmagani ham jarayonni murakkablashtiradi.

XMHS terminologiyasi va uslubiga to‘liq moslashda til va uslubiy tafovutlar, milliy iqtisodiy sharoit va an‘analarning mojarosi ham muammoli nuqtalardan biridir. Korxonalar va tashkilotlar moliyaviy hisob-kitobni qanchalik tez va sifatli yangilashlari, xalqaro talablarni amaliyotda aks ettirish salohiyatiga bog‘liq. Ushbu jarayonda muvaffaqiyatli natijalarga erishish uchun bir nechta muhim qadamlar tashlanishi zarur. Birinchi qadam sifatida, buxgalteriya kadrlari va moliyaviy menejerlarning malakasini oshirish uchun doimiy o‘quv dasturlari joriy etilishi lozim. Mavjud kadrlar xorijiy tajriba asosida xalqaro sertifikatlash dasturlarida qatnashishini ta‘minlash ijobiy natijalar beradi. Ikkinchi muhim qadam — me‘yoriy-huquqiy bazani takomillashtirish va xalqaro namunalarni amaliyotga

keng tatbiq etishdir. So‘nggi yillarda, davlat tomonidan qabul qilingan qaror va farmonlar mamlakatning butun moliyaviy hisobot tizimiga jiddiy turtki bo‘lmoqda. Me‘yoriy bazaning aniq va izchil bo‘lishi barcha sub’ektlar uchun yagona hisob uslublari va yakdillikni ta‘minlaydi. Bundan tashqari, infokommunikatsiya texnologiyalarini modernizatsiya qilish, buxgalteriya va moliyaviy hisobot dasturlarini xalqaro talablar asosida yangilash muhim ahamiyat kasb etadi. Bu borada tajribali xorijiy kompaniyalar bilan hamkorlik qilish foydali natijalar beradi.

Xulosa

Moliyaviy hisobotni xalqaro standartlarga moslashtirish bu — respublikamiz iqtisodiyotida sarmoyaviy va innovatsion salohiyatni oshirish uchun muhim vositadir. Xalqaro standartlar xalqaro investorlarga ishonchli va sifatli axborotni taqdim etish imkonini beradi. Mamlakatda XMHSni amalga oshirish orqali biznes muhiti yaxshilanib, xorijiy investitsiyalar hajmi ortadi. Shu bilan birga, mazkur jarayonni bosqichma-bosqich amalga oshirish, mavjud pedagogik va uslubiy muammolarni bartaraf qilish zarur. Malakali kadrlar tayyorlash va zamonaviy dasturiy ta‘minotni joriy etish orqali mumkin bo‘lgan xatoliklar kamayadi, umumiy tizim samaradorligi oshadi. XMHSni joriy etishda xalqaro tajribadan foydalangan holda o‘zbek buxgalteriya hisobi va moliyaviy hisobotining yangi bosqichga ko‘tarilishi ta‘minlanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Мировые стандарты подготовки финансовой отчетности. IFAC, 2021.
2. Ахмедова Г.Қ. "Халқаро молиявий ҳисобот стандартлари ва унинг Ўзбекистонда жорий этилиши", Тошкент: 2019.
3. О‘zbekiston Respublikasi Prezidentining "Buxgalteriya hisobi va moliyaviy hisobot tizimini takomillashtirish to‘g‘risida"gi farmoni, 2020-yil.
4. Сидикова М. "Buxgalteriya hisobi asoslari", Toshkent, 2022.
5. Podolskiy V.I. "Международные стандарты бухгалтерского учета", Москва: 2018.
6. IASB. International Financial Reporting Standards (IFRS), 2022.
7. Turaboyeva D. "Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari", SamDU, 2023.